

קונטרס

משעיינות

החיים

דברי תורה

מכ"ק מרן אדמו"ר זצוקללה"ה

פרשת שמות תש"פ • גליון ריג

פה יוצאן סיטי יצ"ו

©

כל הזכויות שמורות

י"ל ע"י

מכון שלמה משנתו

להוצאת ד"ת של כ"ק מרן אדמו"ר זצוקללה"ה

שע"י איגוד חסידי צאנז זוועהיל

להערות והארות

או להזמנת הגליון נא לפנות לטעל:

201-455-7269

בארה"ק:

052-712-6945

דוא"ל:

mayunoshachaim@gmail.com

עימוד:

718-841-8492

דרוש לפרשת שמות

תש"ס

בגמרא ע"ז (כ"ז ע"א) אתמר מנין למילה בעובד כוכבים שהיא פסולה דרו בר פפא משמיה דרב אמר (בראשית י"ז י"ט) ואתה את בריתי תשמור, ור' יוחנן אמר (שם י"ז י"ג) המול ימול המל ימול (פרש"י קרי ביה המל ימול מי שהוא מהול ימול אחרים), מאי בינייהו וכו', ומסיק איכא בינייהו אשה למ"ד ואתה את בריתי תשמור ליכא דאשה לאו בת מילה היא, למ"ד המול ימול איכא דאשה כמאן דמהילא דמיא, ופריך ומי איכא למ"ד אשה לא, והכתיב (שמות ד' כ"ה) ותקח צפורה צור, קרי ביה ותקח (פרש"י ע"י שליח, ועיין הגהות יעב"ץ), והכתיב ותכרות, קרי ביה ותכרת, דאמרה לאיניש אחרינא ועבד, ואיבעית אימא אתיא אייה ואתחלה ואתא משה ואגמרה.

ובגמ' נדרים (ל"א ע"ב) אמר רבי ח"ו שמשה רבינו נתרשל מן המילה, אלא כך אמר אמול ואצא סכנה היא שנא' (בראשית ל"ד כ"ה) ויהי ביום השלישי בהיותם כואבים וגו', אמול ואשהא שלשה ימים, הקב"ה אמר לי (שמות ד' י"ט) לך שוב מצרים, אלא מפני מה נענש משה מפני שנתעסק במלון תחלה, שנא' (שם ד' כ"ד) ויהי בדרך במלון, רשב"ג אומר לא למשה רבינו בקש שטן להרוג, אלא לאותו תינוק שנא' (שם ד' כ"ה) כי חתן דמים אתה לי, צא וראה מי קרוי חתן הוי אומר זה התינוק, ובמהרש"א (שם ל"ב ע"א בחדא"ג ד"ה רשב"ג) כתב וז"ל יראה לפרש לדעתו שלא נתרשל משה במילת בנו מפני התנאי שהיה בינו ובין יתרו שאחד מבניו לא ימול כדאמרינן במדרשות (מכילתא יתרו א א) דאל"כ כיון שלא בקש להרוג את משה ולא בלעו המלאך אלא התינוק, אמאי קאמר ותכרות את ערלת בנה ולמה לא מלו משה גופי' דמצות אב היא, אך אחר שראתה צפורה שהיה התינוק ניזוק בשביל המילה ותקח צפורה צור וגו' ודקאמריגן פ"ב דע"ז דאתיא אייה ומתחלא ואתי משה ואגמרה א"ש נמי לרשב"ג, כשראה משה שרצונה לבטל התנאי ואתחלא, אתי איהו ואגמרה משום דמילה פסולה באשה, ומיהו האי שנויא אחרינא דאיכא התם הא דכתיב ותכרת וגו' דאמרה

לאינש אחרינא ועבד המילה כולה, ע"כ לאו לרשב"ג קאמור הכי, דא"כ להאי שנויא נמי הל"ל דאמרה ליה למשה ועבד, אבל למ"ד למשה בלע ניחא שהוא לא היה יכול להתחיל דבלוע היה, ודו"ק, עכ"ל.

והנה דברי המהרש"א קשה להולמם, דהתחיל דלא מחמת התנאי נתרשל משה וסיים כשראה משה שרצונה לבטל התנאי ואתחלא, אתי איהו ואגמרה, הרי משמע דמחמת התנאי נתרשל אלא כיון דצפורה ביטלה את התנאי אזיל איהו וגמרה, ובאמת דמגמ' דידן נמי מוכח דלא מחמת התנאי דהרי כך אמר אמול ואצא סכנה היא, הרי שלולא זאת היה מלו לפני יציאתו.

(ב) והנ"ל דהנה רש"י בנדרים (ל"ב ע"א ד"ה מפני) כתב שהתינוק הי' באותו שעה בן ח' ימים, ובשו"ת כנסת יחזקאל (סימן מ"ב) הקשה א"כ איך אמר אמול ואצא סכנה, הרי עדיין לא הי' בן ח' ימים, ואסור למולו בתוך ח', ולדעת כמה פוסקים (עיין יור"ד סי' רס"ב ס"א בהג"ה ובטו"ז ובש"ך סק"ב ובנו"כ) צריך הטפת דם ברית כשמל אותו תוך ח', והנה בכנסת יחזקאל שם כתב דמכח קושיא זו איכא סייעתא לשי' הרמ"א דבנימול תוך ח' א"צ הטפת דם ברית, וכאן הוי כמו דיעבד דאף שלא יקיים מצוות ביום השמיני יקיים מצוות מילה, אי לאו משום סכנה, אמנם י"ל דאפי' אם נאמר כהנך שיטות דמקיים מצוה בזה שמל תוך זמנו, אך למה הוצרך למולו אז, ומדוע עדיף מצוה זו מהמצוה שנצטווה לילך מצרימה, דהרי בהליכתו הוא מקיים ג"כ מצות הבורא, וא"כ אף בלאו סכנה לא הי' צריך למולו, דבשלמא אם התינוק היה אז כבר בן ח' ימים, אפשר לומר דאי לאו דהוי סכנה למולו, הי' מלו, דהאי מצוה עדיפא מלילך מצרימה, דהוי מצוה עוברת ששוב לא היה יכול לקיימה ביום השמיני, ודוחה המצוה מלילך מצרימה שהוי מצוה שאינה עוברת, אך כיון שבצאתו לדרך עדיין לא הי' התינוק בן ח' ימים, א"כ בלא"ה לא היה מצוה למולו.

והיה נראה לומר, עפ"מ שכתב התוס' רי"ד בקידושין (כ"ט ע"א ד"ה איהו) ליישב קושיית הראשונים שם (עיי"ש בתוס' ד"ה אותו) דלמה לי קרא דאותו ולא אותה דאשה פטורה מלמול את בנה תיפוק ליה דמצות עשה שהזמן גרמא הוא שנימול בשמיני ללידתו ונשים פטורות, ותיריך ע"ז בתוס' רי"ד, דהיכי אמרינן דמעשהז"ג נשים פטורות הני מצוה דתליא בגופה, והיא אינה מצוה אלא לזמן ידוע ולא בכל זמן, אבל מצוה דלא תליא בגופה כגון למול את בנה, אע"ג דמילת הבן יש לה זמן נהי דקבוע הזמן לבן הנימול אבל האב שציוהו

הבורא להתעסק במילת בנו העסק ההוא אין לו זמן, שבין ביום ובין בלילה יטרח ויכין צרכי מילת בנו, והלכך אי לאו אותו הוה מחייבנין גם האשה, ואין זמן הקבוע לבן פוטר, דהו"א היא תתעסק בין ביום ובין בלילה עד שתמול את בנה, עכ"ד.

ולפי"ז שכל השמונת ימים יש מצוה להתעסק כדי שיוכל למולו ביום השמיני (ועיין בייטב לב פרשת וירא שפירש בזה כוונת הפסוק [בראשית כא ד] וימל אברהם את יצחק בנו בן "שמונת ימים" כמ"ש התוס' רי"ד שכל השמונת ימים היה עסוק במילת בנו), וא"כ אפשר לומר בכוונת משה רבינו במה שאמר אמול ואצא, דבאמת עדיין לא הגיע הזמן וכמ"ש רש"י, אך כיון דהמצוה הוא ההתעסקות כל שמונת הימים, א"כ יתעסק עתה בזה היינו שיכין כל הדברים כדי שיוכל למולו כשיצא באמצע הדרך, וע"ז אמר שסכנה היא למולו בדרך, וכיון דלא יוכל למולו באמצע הדרך אין מצוה כעת בהתעסקות בזה, (ובאמת יש להסתפק לפי התוספות רי"ד, היכי דיוודע שלא יוכל למולו ביום השמיני, אם יש מצוה להתעסק בזה כל הזמן עד שיוכל למולו, או דרק משום מצות יום השמיני הוא דאמרינן דיש מצוה להתעסק, ולאחמ"כ שוב אין מצוה, אמנם אפי' אם נאמר דיש מצוה בזה מ"מ הוא לא הי' צריך להתעסק בזה כיון דהי' מצוה לילך למצרים).

והנה כשהגיע בדרך למלון פרש"י (שם בנדריים) דאותו מלון סמוך למצרים היה שכבר לא היה סכנה למולו, אך מ"מ כיון דהיה באמצע שליחות של מצוה לילך מצרימה לא היה נענש במה שלא מלו, ולהכי הוצרך רש"י לומר ואותו התינוק לא היה באותה שעה אלא בן שמונת ימים וא"כ אם לא היה מלו היה המצוה דביום השמיני ימול בשר ערלתו מצוה עוברת והמצוה דלילך מצרימה נדחית מפניה.

ולפי הנ"ל הי' אפשר ליישב מה שהקשה בחוט המשולש בשם ספר מאמר אברהם דהרי מלון הוא מקום ללון שם כדכתיב וילך שם בלילה ההוא (בראשית ל"ב יד), והרי מילה אינו נוהגת בלילה, וכ"ש לפמ"ש רש"י דהתינוק לא הי' באותה שעה אלא בן שמונת ימים דלכו"ע אין מלין בלילה (עיין יבמות ע"ב א), אך לפי הנ"ל דההתעסקות הוא בין ביום ובין בלילה וזה שנתעסק במלון תחלה, היינו שעשה ההתעסקות במלון ולא במילה, (ומדויק בזה הלשון שנתעסק במלון תחלה, שעיקר העונש שלא נתעסק במילה), וא"ש נמי תירוץ הגמ' קרי ביה ותכרת והיינו ההתעסקות, שצפורה ראתה שנענש על שלא נתעסק, הלכה היא ונתעסקה, שבזה יש צד שגם הנשים חייבות, ודו"ק.

בעידן רעוא דרעוין פרשת שמות

תשע"ה

בתוה"ק ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה את יעקב איש וביתו באו, ורבו הדקדוקים במקראי קודש אלו, ראשית למה הוצרך כלל לחזור ולמנותם אחרי שכבר מנה כל יוצאי ירך יעקב לפני ירידתם למצרים, וברש"י פירש כי להודיע חבתם חזר ומנאם במותם, וכבר כתב בזה באוהה"ק כי אין דבר זה מספיק אלא לדרשה ולא לפשטן של דברים, וכן צ"ב על מה שהתחיל הכתוב בלשון הוה הבאים מצרימה, וסיים בלשון עבר איש וביתו באו, עוד יש לדייק במה ששינה בפסוק זה עצמו מישראל שהתחיל בו ליעקב.

והנראה דהנה עומדים אנו כעת בימים גדולים ונשגבים של ימי השובבי"ם, וגם נרמז בפרשה זה, וכפי מה שכתב הרה"ק משינאוואו זי"ע בדברי יחזקאל (בפרשתן) דהר"ת של 'שמות בני ישראל הבאים מצרימה' הם השבי"ם והסופי תיבות הם תהלי"ם כי מסוגל לחטא ז"ל ר"ל, ובפרט בימי השובבי"ם לומר תהלים, ואמרו משמו של הרה"ק מוהר"ר מרדכי מטשערנאבל זל"ה שסגולה לזה להתענות בעש"ק ובשבת קודש יאמר תהלים וטוב לתיקון החטא הזה עכדה"ק.

והנה כאשר נכנסים לשבוע השני של שובבי"ם, מתחיל האדם לעשות חשבון בנפשו איך עבר עליו השבוע הראשון של ימי השובבי"ם, האם התנהג בו כדבעי, והאם ערך השבוע כמו שצריך לראות שבוע של ימי השובבי"ם, האם אכן נגע השובבי"ם לליבו עד כדי שלא יוכל לישן בשלוח כימי קדם מתוך התעוררות לשוב בתשובה שלימה, וכאשר האדם נוכח לדעת איך עבר עליו השבוע הראשונה של שובבי"ם, נופל בו מחשבות של יאוש אם השבוע הראשון נראה כן איך יראו המשך ימי השובבי"ם, איך אוכל לזכות לתשובה שלימה אם בשבוע הראשונה לא הצלחתי להחזיק מעמד.

אבל באמת צריך האדם לזיזר ממחשבות כאלו, ולא יפול ברשת היצר המנסה להביאו לידי יאוש ששוב אין בידו לזכות לתשובה שלימה, ודבר זה מבואר בכל הספה"ק דכאשר האדם רוצה לעשות תשובה שלימה באמת, אז לא יניח היצר הרע שיגיע לו בקלות, רק אדרבה השטן יתגבר עליו בכל כוחותיו למנועו מידי תשובה, שהרי עבודתו של היצר הרע הוא להכשיל את האדם ולפתותו להמרות פי ה', אך אם האדם ברגע קט יעשה תשובה וישוב אל השי"ת, הרי ילך לאיבוד עמלו ויגיעתו כל השנה להחטיא את האדם, ומה גם אם האדם רוצה לעשות תשובה מאהבה בודאי יתגבר היצר מאוד להפריע לו, שאם יצליח האדם בתשובה שלימה הרי כל הזדונות נעשה לו זכיות, ולכן היצה"ר עושה כל טצדקי שבעולם למנוע את האדם מלעשות תשובה ומביא עליו קישוים לכל אורך הדרך.

אך מכל זה יתחזק האדם שלא ירפה מעבודת התשובה, דהא גופא שהיצר מתגבר עליו כ"כ למנועו מתשובה מראה באליל עד כמה גדול כח התשובה, וצריך האדם לידע שכן הוא מנהגו של עולם דכאשר האדם מתחיל לשפר את מעשיו דייקא אז היצר מתגבר עליו ביותר למנועו מלשוב אל קונו.

ובענין הזה כתב בספה"ק באר מים חיים בפרשתן לפרש הכתוב (ה, כג) ומאז באתי אל פרעה לדבר בשמך הרע לעם הזה והצל לא הצלת את עמך, דבא הכתוב לרמז ומאז באתי אל פרעה כלומר שבאתי אל פרעה שהוא היצר הרע להתגבר עצמי עליו והתחלתי לדבר בשמך בתורה ותפילה, אז הרע לעם הזה שהיצר הרע והרע מתגברים מאוד ומבקשים מניעות וטרדות ובלבול המחשבה לבטל העבודה, והצל לא הצלת את עמך פירוש כי לכאורה היה נראה שכאשר יעמוד האדם לעבודת ה', יתגרש ויבוטל ממנו כל בחינת הרע שבעולם וינצל מכל צרה, כי כשזה קם זה נופל, ואכן כי היא הנותנת לפי שהוא מוכרח להתגרש וליפול ותוסף רוחם יגועון, שקודם שמתבטלת כח הרע מתגברת כוחם, והתקנה לזה עתה תראה וגו', כלומר כי על ידי בחינת עתה שהוא לשון תשובה כמאמר חז"ל (ב"ר כא, ו) אין ועתה אלא תשובה, תראה אשר אעשה לפרעה שהוא פה הרע וחילו כי ביד חזקה של הקב"ה ישלח את הרע מאתו וביד חזקה יגרשם מארצו כי עוד אין כח ברע לעמוד נגדו, עכלה"ק.

הרי לנו מבואר שכן הוא דרכו של תורה שכאשר האדם מתחזק בעבודת ה' היצר מתגבר עליו ביותר להפילו, והעצה לזה הוא ע"י תשובה, והיינו שאף שהיצר מנסה למנועו מתשובה שלימה, מ"מ מי שיש לו מח בקדקדו יחשוב

בנפשו דאדרבה עובדא זה שהיצר מניח כל כוחותיו למונעו מתשובה, זה עצמו מוכיח עד כמה יגדל מעלת התשובה ולכן מנסה היצ"ר להפריע ולעכב בעדו, ומשל למי הדבר דומה למי שיש בידו סכום גדול של כסף, ובא גזלן ורוצה לחטוף הכסף בידו, בודאי יעשה כל מה שביכלתו ללחום עמו ולינצל ממנו, כי יודע כי לא בא עליו אלא על עסקי ממנו, ובידיעה זו בלבד יוסיף אומץ ללחום נגדו כי רוצה להחזיק באוצר הגדול שיש לו.

וכן הוא במלחמת היצר שכאשר יתבונן האדם שהיצר אינו בא עליו אלא משום שיודע שע"י כח התשובה יש בידו לאסוף הון גדול של מצוות ומעש"ט, ומנסה לגזול האוצר הגדול ממנו, וממחשבה זה יתוסף לאדם כוחות חדשות ללחום מלחמת היצר, וכאשר יראה שקשה עליו להשכים באשמורת הבוקר לתורה ותפילה, ידע נאמנה שזהו רק משום שדבר זה הוא חשוב מאוד בשמים, ובפרט מה שאנו נוהגים בימי השובבי"ם לומר תהילים בערבי שבתות באשמורות הבוקר שהוא דבר גדול ונשגב עד מאוד, שבזה מזמרים ומחתכים כל המקטריגים ומראין בישין מלהשחית לישראל ולכן היצר הרע מתגבר מאוד על זה, ואפשר עוד דלכן נהגו לומר תהילים בימי השובבי"ם, שבכך יחשב התשובה שעושים כתשובה מאהבה, כיון שמשכימים להודות ולהלל ולשבח להשי"ת בשמחה, ומתעורר לב האדם לאהבת השי"ת, ולכן מתגבר היצ"ר על זה מאוד, כיון שיודע שאם יעשה האדם תשובה מאהבה לא רק שלא יזכרו החטאים אלא יתהפכו לזכיות.

ובזה נראה לפרש מקראי קודש בריש פרשתן ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה, דהנה ישראל מורה על ישראל העושים רצונו של מקום והם בבחינה גדולה כי שרית עם אלקים ועם אנשים ותוכל (בראשית לב, כט), ואמר הכתוב שהדרך להתעלות בעבודת הבורא הוא 'הבאים מצרימה' לשון הוה, דדוקא בשעה שהאדם מתעלה צריך לחדש תמיד המלחמה עם מצרים הוא היצר הרע וכמו שכתב בספה"ק נועם אלימלך, ורק באופן זה אפשר להצליח במלחמת היצר ולהתעלות למדריגת ישראל, כשיתחיל תמיד מלחמה חדשה כאילו הוא קעת הפעם הראשונה שנלחם עם היצ"ר, כי היצר מנסה להביא את האדם לידי יאוש במה שלא תיקן עד עכשיו, אך האדם אין לו להביט אחורה רק לפניו שיש עוד חמשה שבועות של ימי השובבי"ם ובהם אפשר לו לתקן הכל ולהתעלות למדריגת ישראל.

עוד מצינו חיזוק גדול בעבודתנו בימי השובבי"ם, והוא מה שכתב הרה"ק הרבי ר' אלימלך זי"ע בפרשתן (בד"ה ויהי בימים) עה"פ (ב, כג-כה) ויהי בימים הרבים ההם וימת מלך מצרים ויאנחו בני ישראל מן העבדה ויזעקו ותעל שועתם אל האלהים מן העבדה, וישמע אלהים את נאקתם ויזכר אלהים את בריתו את אברהם את יצחק ואת יעקב, וירא אלהים את בני ישראל וידע אלהים, ומבאר הרבי ר' אלימלך זי"ע דמלך מצרים נקרא היצר הרע, ואמר הכתוב שמדרך בני אדם ברוב הימים אשר יגיעו ויתעורר לבבם בקרבם ויהרהרו בתשובה ויתחרטו על מעשיהם ורוצים להמית היצר הרע, ויש שאינו משכיל לעשות תשובה כהוגן ולתקן העיקר הם המזדות רעות ולטהר מחשבותיו שיתפלל בלי מחשבות זרות, רק אחר שיהרהר בתשובה אמר יאמר בלבו שבזה הוא מתוקן כראוי ומרפה עצמו מן התורה ומן התפילה שהיא עיקר עבודה שהיא בלב זו תפילה.

וז"ש ויאנחו בני ישראל מן העבודה כאדם המתייגע ועומד לפוש אזי הוא מאנח מיגיעתו ואינו עושה כלום, ויזעקו רוצה לומר רק ביום כנופיא ותענית שאומרים סליחות אז זועקים ובוכים, אבל בשאר הימים אין מתאמצים כלל בתפילה ואין זו תשובה נכונה, אף על פי כן השם יתברך ברוב רחמיו וחסדיו מקבל צעקתם כאילו הם מתפללים בכוונה שלימה, וזהו ותעל שועתם אל האלקים מן העבודה פירוש כאילו היה עבודה בלב זו תפילה שלימה, וישמע אלקים וגו' ויזכור את בריתו פירוש אם יש לו לאדם איזה זכות אזי זוכר לו ואם לאו את אברהם וגו' פירוש אף על פי כן הוא מזכיר לו זכות אבות, וירא אלקים את ישראל וידע אלקים רוצה לומר וגם מי שתמה זכות אבותיו אף על פי כן השם יתברך ברוב רחמיו הוא היודע עתידות ורואה מה שעתידי האדם הזה לעשות תשובה שלימה ומקבל צעקתו עתה עבור העתיד להיות עכלה"ק.

ודבריו הקדושים של הרבי ר' אלימלך זי"ע הם חיזוק גדול לנו, שאפי' אם האדם פונה אל השי"ת רק בעת צרה וביום כינופיא כימי השובבי"ם וכדו', אף שאין זה תשובה מספקת ובאמת מוטל על האדם לעשות הרבה יותר מזה, עם כל זה אבינו אב הרחמן שומע את תפילת ישראל אף שאין מתפללים כי אם ביום כינופיא ותענית, וממלא בקשתינו לטובה, ומה גם שניתוסף לזה גם כח תפלת הציבור שכוחה גדול מאוד, וכמו שכתב בספה"ק מאור ושמש (בפר' משפטים) עה"פ (שמות כג, כה) ועבדתם את ה' אלקיכם וברך את לחמך ואת מימך, ומבאר ועבדתם את ה' אלהיכם פירוש לשון רבים ואיזהו עבודה

שהיא בלב הוי אומר זו תפלה, ואמר הכתוב אם תעבדו ביחד את ה' אלהיכם דהיינו שתתפללו יחד עם הציבור, וברך את לחמך ואת מימך פירוש שיברך את פרנסתך שתהיה לך פרנסה טובה ורחבה, גם וברך את לחמך ואת מימך קאי על התורה אם תתפללו עם הציבור תשיגו השגות התורה וכו' כי על ידי שהאדם מתפלל עם הציבור הוא ממשיך כל השפעות טובות על כנסת ישראל, ומבטל כל הגזירות קשות מעל כנסת ישראל ולא יצטרכו עוד להתפלל על שום דבר גשמי כי אם על הגאולה שלימה שתהיה במהרה בימינו, עכתדה"ק.

ובכן הבה ונתחזק בעבודת התשובה בימים אלו, ואפי' אם השבוע הראשונה של שובבי"ם לא היה כדבעי, נקבל עלינו שמן השבוע השניה והלאה נתחזק להשכים לתורה ולתפלה ולאמירת תהלים כנהוג, ואפי' אם יום אחד מאחר, לא ימנע בשביל זה להשכים למחר, כי אדרבה משום שעבודת התשובה חשובה כ"כ במרום מנסה היצה"ר בכל הכוחות להפריע להאדם, ועל האדם מוטל שלא להרפות מאומה ואע"פ שנכשל יתחיל חשבון חדש.

ובבעל הטורים בריש פרשתך את יעקב איש ס"ת שבת, ואפשר לומר הרמז דבפרשת שמות מתחילין ימי השובבי"ם וכל התיקונים של שובבי"ם עושים בסמוך ליום השבת וכנ"ל מהדברי יחזקאל, וא"כ בודאי שהשבת עצמו הוא תיקון גדול בימי השובבי"ם, ובימים אלו צריכים לערוך את השבת באופן נעלה יותר, ולהקפיד יותר שיהיו תפילות שבת כתיקונן ובכוונה ראויה, וכן יש לעורר על כבוד בית המדרש שהוא בית ה', דבשבת קודש צריכים זהירות יתירה שלא לדבר ח"ו באמצע התפילה אפילו מילה אחת, וידוע מה שכתב בספה"ק עבודת ישראל (אבות פרק ה' בד"ה ולא נצחה) דצריך להזהר שלא לדבר בבית הכנסת שום דיבור קל חוץ מן התפילה, כי כשמדבר דברים בטלים דומה כמי שמדבר עם המלך והופך פניו ממנו ואומר אדוני המלך אי אפשר לדבר עמך רק אדבר חפצי ובהוה הוי דוחק רגלי השכינה ח"ו, ואף שאר העם המתפללין בכוונה תפלתן, גם כן יוכל להיות שלא תקובל ח"ו תפלתם בעון האחרים, ומכל שכן בשעת חזרת הש"ץ ובשעת קריאת התורה שצריך לשמוע דברי הש"ץ, כי הוא דוגמת משה שעמד בהר סיני והשמיע הדיבור מפי הגבורה לישראל, עכדה"ק, וצריכים להתבונן עד היכן הדברים מגיעים שכל הציבור נתפסים בשביל יחיד ששה, וכן יש לזהר גם בין גברא לגברא בכדי שלא יתמשך השיחה לתוך הברכה והקריאה, ובזכות הזהירות בקדושת בית המדרש יעזור השי"ת שיתקבלו תפלתנו לרצון ונזכה לכל מיני ישועות.

ירחם השי"ת על כל כלל ישראל בכל העולם כולו, שכן בני צריכים ישועות גדולות בין בארץ ישראל ובין בכל רחבי תבל, שבכל מקום אומות העולם עומדים עלינו לכלותינו, ויש מקומות שיהודים יראים לנפשם ומפחדים להראות בפומבי שהם יהודים, ובכדי לעורר רחמים עליהם ועל כל בית ישראל מוטל עלינו להשכים באשמורת הבוקר, ולהפיל תחינה לפני השי"ת שירחם עלינו ויבטל כל גזירות רעות ולא יאונה שום פגע ותקלה לשום יהודי בכל העולם, ויעזור השי"ת שיתקבלו תפילתינו לרחמים ולרצון, בזכות הזהירות בקדושת בית המדרש, ויעזור השי"ת לכל כלל ישראל, בכל מקום שהם, בכל מקומות מושבותיהם, בכל אתר ואתר, בכלליות ובפרטיות, ברוחניות ובגשמיות, וכל מי שצריך יושע בכל מיני ישועות, ונזכה בקרוב לקבל פני משיח צדקינו, במהרה בימינו, אמן.

